

Hegemonisk realisme i ungdomsteatret

En ny arena for ungdomsteatret er i ferd med å vokse frem: *Den Unge Scene* – som for første gang, etter en prosess på halvannet år, avviklet nasjonal festival på Det Norske Teatret i slutten av mai.

Av Elisabeth Leinslie

Den Unge Scene (DUS): Det Norske Teatret 26.-28.mai

Ungdomskulturen har i lang tid vært mer eller mindre fraværende i det norske teaterlandskapet. Noe som har flere årsaker; blant annet teatrenes repertoar (som sjelden inneholder produksjoner rettet mot ungdom) og ungdommens egen aktivitet som publikum og aktører. Dette ungdomsfraværet tar *Den Unge Scene* på alvor.

DUS er bygget opp etter den britiske modellen *Connections* som ble etablert i Storbritannia i 1994. Prosjektet startet opp i januar 2004; fire dramatikere ble spurt om å utvikle tekster spesielt rettet mot ungdom i dag. Det er nettopp koblingen mellom ungdom og dramatikken DUS er spesielt opptatt av; å dyrke frem god ny dramatik som en plattform for ungdommens ytringsbehov. Ved å sikre et godt grunnlagsmateriale (her: tekst) ønsker prosjektet videre å stimulere til nivå- og statusheving av ungdomsteatret.

Tekstteater

Følgende dramatikere bidro med tekster til denne første runden av DUS: Finn Iunker med *Orkhons død*, Liv Heløe med *Dag*, Christopher Grøndahl med *Baikonur Kosmodrom*, Jon Fosse med *Lilla*¹. Tekstene forholder seg tett opp til realisme-tradisjonen i norsk teater. De referer altså til hendelser og karakterer man finner mer eller mindre direkte kopier av i virkeligheten. Grøndahls tekst er et delvis unntak fra dette, da han velger å legge handlingen til en romstasjon i året 2028. Science fiction-sjangeren til tross, problemstillingene (trekant-drama) stykket tar opp er klassiske innen realismen. Jeg vet at dramatikere til denne første omgang av DUS jobbet under tidspress, noe som selvsagt innvirker på resultatet².

Den sterke vektleggingen på dramatikken som plattform for teatrale iscenesettelser (som DUS-prosjektet står for) viderefører en lang teatertradisjon her til lands; tekst-teatret. Når dramatikken defineres som så sentral i teaterarbeidet, bør man i stor grad være bevisst sin målgruppe. Jeg mener denne mer eller mindre ensidige retningen mot realismeformen undervurderer den pluralistiske ungdomsmassen prosjektet retter seg mot. Mange ungdommer lever i hybridverdener i den forstand at de forholder seg til en rekke miljøer, kulturer, informasjons- og underholdnings-medier i løpet av en dag, og ofte samtidig. Jeg er ingen ungdomsspesialist; men min erfaring (med 16-18-åringer) er at de i stor grad inspireres av det rare og absurde som går litt på tvers av virkeligheten. Jeg mener ikke med dette at ungdommer ikke skal tilbys realistiske tekster, jeg etterlyser snarere et større *mangfold i dramatikken!*

---

¹ En nærmere presentasjon av stykkene finnes på www.denungescene.no.

² Tid til research blant ungdom har det kanskje ikke vært mye tid til.

Det er enkelt å stå utenfor og kritisere tekstene for å være lite nyskapende, både angående form og innhold³. Samtidig er det en kjensgjerning at man stadig forsøker å sette opp gammel dramatikkk på nye måter, i lys av ny utvikling i samfunnet. Til syvende og sist finnes det ingen regler for hvordan man behandler tekst for teatret. Aktørenes frihet i forhold til dramatikken, er med andre ord stor. – Og det er jo også noe man må lære seg som teateraktør. Men, uansett hva voksne vil si om disse tekstene, så har de inspirert ungdommen til mye hardt teaterarbeide.

Prosesen

Seks regioner har vært med i DUS i denne omgangen og sju ulike teaterinstitusjoner har åpnet dørene for ungdomsteatergrupper i sitt område⁴. De har bidratt med faglig veiledning, seminarer der representanter fra gruppene har fått møte dramatikerne og avvikling av regionfestivaler.

I alt har det deltatt 27 grupper, som til sammen har laget 29 produksjoner. Gruppene springer ut fra forskjellige miljøer; skoler, kulturskoler, teaterlag, ungdomsklubber og frittstående teatergrupper. Alt fra rent ungdomsstyrte grupper til grupper med profesjonell instruktør. Det har med andre ord vært stor forskjell på tilgang til faglige og økonomiske ressurser.

12 produksjoner ble så valgt ut til å vise sine forestillinger på den nasjonale DUS-festivalen i Oslo (Det Norske Teatret, 26.-28.mai). I utvelgelsesprosessen har det vært lagt hovedvekt på følgende kriterier: 1) At alle regionene er representert jevnest mulig. 2) Kvalitet (f.eks. personlig stilling til stoffet, evne til å kommunisere valgene de har tatt). 3) En jevnest mulig fordeling på stykkene, slik at festivalen kan vise forskjellige måter å tolke/behandle en tekst på.

Nasjonal festival

Stemningen var høy og spenningen lå som et tykt dirrende lag i luften under åpningsarrangementet for DUS-festivalens nasjonale arrangement på Det Norske Teatret. Sjelden ser man så mange ungdommer i teatret, både på scenen og i salen – ja, på hele huset! Man kan trygt si at den ungdommelige vitaliteten er et friskt pust i institusjonen, uavhengig av hva slags teater det resulterer i.

Objektivt sett varierte forestillingenes kunstneriske kvalitet i stor grad – noe som speiler hvor prisgitte ungdomsteatret ofte er sine omgivelser og ressursene som tilbys dem, mer enn å være en kritikk av deres prestasjoner. Jeg var imponert over ungdommenes innsats på scenen. De aller fleste var veldig fokuserte og tilstede i rollene, samtidig sprutet det av spillelyst og personlig engasjement. Selve iscenesettelsene forholdt seg stort sett tett opp til realisme-tradisjonen, og videreførte dermed dramatikkenes form. Variasjonene lå hovedsakelig i tekstforståelsen og rollefortolkningene. Med andre ord; lite eksperimentering på tvers av hva tekstene som sådan legger opp til. Teksternes kjønnsstereotypi derimot ble av flere grupper behandlet fritt. Både gruppen fra Nissen Videregående skole, dus@dåt, Notodden BUT og ÅUK-teater viser at karakterene i flere av stykkene lett kan forandre kjønn uten at det har store konsekvenser for historiens budskap.

---

³ Tidligere i våres pågikk det en debatt mellom Siri Lindstad og Eirik Nilssen Brøyn (prosjektleder for DUS) om disse tekstene; hvor Siri Lindstad bl.a. mener tekstene er konservative, klisjéfylte og kjønnsstereotype (i: *Klassekampen*, 22.03.05).

⁴ Figurteatret i Nordland, Teatret Vårt, Rogaland Teater, Brageteatret, Det Åpne Teatret, Det Norske Teatret, Nord-Trøndelag Teater.

En variasjon i det utpregede realistiske landskapet, som man kan si DUS-festivalen 2005 representerer, var bidraget fra dus@dåt. Gruppen fra Det Åpne Teatret i Oslo kan sies å representere de få som har vært omgitt av godt med både faglige og økonomiske ressurser. Deres iscenesettelse av Grøndahls *Baikonur Kosmodrom* viser hvordan ungdommene behersker et vidt uttrykks-spekter.

Det første vi ser er romstasjonens interiør; som gir inntrykk av en romstasjon i lettere forfall, med andre ord en trash-lignende scenografi hvor blant annet lyd- og lysbord er plassert i selve scenerommet (et kjent grep innen performance orientert teater). Samtidig settes dette rommet i perspektiv til jorden ved at en lysende globus er plassert på stave forrest på scenen – indikerer følgelig romstasjonens avstand til jorden. Det hele introduseres som et show, og show-preget ligger tett under overflaten gjennom hele forestillingen: historien brytes stadig med dans, sang og populærmusikk. Produksjonen benytter gjennomgående et bredt spekter av virkemidler – som anvendes både som en del av det helhetlige uttrykket og som brudd-strategier. Gruppen har også foretatt et kreativt valg i forhold til tekstens karakterer; skipscomputeren (som i manus bare er en stemme) og den mekaniske gorillaen er byttet ut med to kvinnelige roboter. Videre har aktørene mange forskjellige oppgaver på scenen, både som rollefortolkere, scenearbeidere, lyd- og lyskjørere, skapere av live-lyd, dansere og sangere – og de behersket godt overgangene mellom de ulike spillestilene disse uttrykkene krever (realistisk, overspill, ikke-spill).

Fallhøyden er stor når et arrangement som DUS skal arrangeres for første gang. Sett utenifra virker det som om arrangørene har lyktes i å åpne for ungdommenes egen stemme i teaterkunsten – her var det mye personlig engasjement å spore. DUS har med det tatt ungdomsfraværet i teatret på alvor, og åpnet scenen slik at fascinasjonen i å få et blick inn i ungdomskulturen kan dyrkes. La oss få mer av dette – det er mange som gleder seg til neste runde!

(Omtalen er basert på forestillingene torsdag og fredag, 26.-27.mai)